

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko IIIbeltza-ren
25.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Urtarrilla-ren
25.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

URIRIK URI

(«Quimper»-eko obispo Dubillart jaunak esondetu dauz 31 arima-zain Combes-ek aloguerak kendu deutseezanak, jarraitu daioen bretonez predikaziñoari frantzezez ezkakien erri guztietan.» GAZETA DEL NORTE-k, Urtarrilla, 18, 1903.) (1).

¡Zer da au!!! Euskalerrian dakusguna ukusten egon, eta au (goiko albiste) inok sinistu eguia danik? Amesetan be ez jako otu inori gure errialdean, onelangorik inun jazo leitekeanik; inñ gagoz bestera oiturik! Orrenbeste arima-zain (31-raguño) dagozala Prantziako Breñan, euren irabazte apurreraguñokoa galtzen dabeenak, euren erriko izketea zaindu, gorde ta oñean eukitearren, edonok esango leuke emen, gure artean, euskereagaz jazoten dana ukusi ezkerokoa: ¡Bajaok oberik!

Euskaldunak badabe entzutea azkorrak eta azartu samarrak direana; baiña, euskera oñean eukiteko aguri diran eguitadeakaitik!..... gaur eguean, ezkakit nun gagozan, irakurkizun onessen buruan aitaturikoen ondoan. Bakochak bere bizibidea kenduta ukusiko baleu emen euskera eguitearren, ezkakit nok euskera eguingo leukean, susmetan direan usainakaz, gure alde onetan.

Prantziara beguira dagoz gueutar asko soñeko ta oñetakoak zelan jantzi ikasteko be; bat edo bat bada barriz ango gauzea, oiturea nai asmoa izan ezker, beste baga, ontzat emoten dabena be. ¡Zeñ era ederra eurenontzat eta euren langoenzat, 31 arimazain edo parrokoak erriko berbetea jagotearren emon deuskuena orainche! Abade onessek bai benetan daukeela benetako errikoitasuna, neurrikirik baga, ta makaltasun baga. Lur bedeinkatua, zorientzua, ta adu onekoa euren erria ta jentea, ainlaguñeko semeak daukazalako, batez be elizguizonen artean, ¡Ah! ¡Euskalerria, Euskalerria! ¿Nun zara zu, ta nun eta zelangoak zure semeak? Seme onessen artean barriz ¿nun dira elizguizonak? ¿Eta elizguizonen artean, nortzuk dira eta nun dagoz euskera eguitearren, eta euskerearen

alde ibilltearren irabaziak galtzen, pizkacho bat baino ezik be, atometan direanak?..... Gueiago oraindik zete-dira batzuk edo batzuk, errez errez ta inoen kalte baga eguin leikeanabe, euskearen alde eguiten eztabeenak?

Entzun eta ukusi daigun; eta guero... zetan itandu be eztago. ¿Baiña nori entzun ta nundik beguiratu? Ibai, arro, troka ta sokolluetan, ondo entzun ez ukusi eguin oi da sarritan. Noian ba goialderuntz, mendirik mendi, tontorrik tontor, eta zñur ibill naiten (baita neugaz irakurlak be bai badabe) euskereari zelako abeguitz eta arreraz arpegui emoten deutesen askok Euskalerrian bertonehe. ¡Ah neure mendi sorbalda zabal eta apaingarririk ederrenena zeure buruan dozuzana! ¡Artungo nozu zeure lepoan Gorbeia ona, ukustearren neuk be ondo, zelan goiazan euskeran? ¿Zer diraustazu, zuk be, Anboto, itaune onen ondoan? Oiz eta Sollube, Bizkaryui eta Jala ¿zuek be zer diñozue? Ganguren-gana, or zagoz zu be, nigandik urrun, baiña Bilbora beti beguira. Artun naizue guztiok bada ainbat lastarren orainche, eldu naiten jakitera ondo, zer dabilkuen bertonehe.

Bai, irakurlea, bai; IBAIZABAL izena daben ezker albistari euskeldun onessek, ganik gan, da tontorrik tontor ibilliarren bere, lenengo beguiraldia nai neuke emon ibai ausse berau doian urira bertara. Eta ¿zegaitik ez? Guizon bat ezagututeko, lenengo lenengo bururuntz (arpeguira) beguiratu oi deusagu: nik be burutzat dagoan Bizkaiko uri onisse beguiratzera noia ba. Ukusita guero, entzun da laster, esango deusut zer dan ta zer eztan euskereagaz bertan. Uririk uri, noian ba; eta urrengorarte.

BARRITZU.

KANTA ZARRAK

GUADALUPE-KO AMA BIRGIÑA-RI

¡Guadalupeko Birgiña eder Ama gozo chit lastana Jaizkibeldikan Euskal erriko Kontuartzalle zerana! Emenche gatoz gaur Euskaldunak alkar arturik zugana amoriozko beguiratu bat eman dezazun gugana.

Aguinte danak zureak dira

zeruan eta lurrean Satinas eta lagunak ere zuk daukazkitzu mendean artu gaitzatzu jarren! beti gaur zure amparopean guzti guztiok bizi gaitzen Jesus onaren leguean.

Españara etorri ziñan Zerura igo baño len ordutandikan zure kontura guelditu guñaden emen gueroztik berriz pekatariak ta gaitzok izan arren zu onratzeko ongui dakizu zeñ gogotsuak gueraden.

Sartu zaizkigu Españara protestante ta juduak beste batzuek ere aiekin sobra daude kutsutuak fede santura ekarri itzatzu arguitu itzatzu itsutuak leguez ta bidez izan gaitzen zure seme maitatuak.

Agur María bagoaz eta bendizua iguzu guzion Ama zerade eta bedeinka bear gaituzu seme leialak izan gaitzen zuk beti gorde gaitzatzu gu joanagatik gure biotzak emen guelditzen zaizkitzu.

EUSKALDUN ERDALZALEA

SOSOLISTO

I

Agustin zan emezortzi urteko mutill totolo bat, bere amak ondo azia, ta eun orriko larrosa baino ederragoa.

Bere aita ill zanean, oguia irabazteko jarri zan morroi markes baten echean, eta asi zan apurcho bat erdalzaletzen, bada etzan eche artan euskaldunik.

Bere aurreko morroia erdalduna zan, baino baita ere iztun ederra eta Agustinen oso gogokoa. Sosolisto (1) omen zan. Au nola izan zitekean ezin inola ere asmatu zuen; zergatik ere sosoa eta listoa ezin alkartu zitezken bere ustez, eta onek ematen zion buru-austeren bat. Dana dala, beñe-peñ iztun ederra zan.

Sosolisto-ren iritzian etzan ondo nagusia jan ta ibilli, eta morroiak beti lanean aritzea.

—Beraz nagusiak lan eguin dezala ¿e?

(1) Socialista.

—Ez guizona, ez; nagusi ta morroiak danok jan ta ibilli.

Etzerizkion ain gaizki ere Agustin-ek, baino beldur zan amak ontzat artuko oñezion, eta ala etzuen esango bere laguna sosoa zan edo ez, baino lo que es....

II

—¿Zer berri seme? ¿ondo zera?

—Bai ama; baino obeki ere izan guintezke.

—¿Bide onez?

—Bai; asko guenduke sosolisto-ren legueak jarraitzea.

—¿Zer legue dira oiek?

—Lenengo, munduko desberdintasunak kentzea.

—¿Mendiak lautu ala?...

—Ez ama, ez; guizonen arteko desberdintasuna.

—Ori utsa dezu; kanerdi gora-bera, guziak dituzu berdñak.

—Bai luzeeran.

—Baita laburreran ere.

—Nik ordean esan nai det ondasu-netan.

—Ondo edo gaizki izatean ere danok berdintsu guera.

—Ori ezta eguia, ama; barka zadazu.

—¿Zergatik ezta eguia?

—Ara zergatik. Konparazio batera-ko gure señorito Kalisto eta aurreko zapataria jarri ditzagun.

—Ondo da; ¿eta zer?

—Gure señoritoa, goizean amarretan jaiki, jantzi, apaindu, barausi, ordu bata artean kalerik kale paperak irakurri ta berriak jakiñaz, billarrean jokatu ta kopacho bat edo beste zu, rrut eguin; ordu batean gosaldut guero kafera; jokora, zaldiz ibilli; zazpiretan bazkaldu, treatora edo bailtera, eta beste gauza batzuetara, eta goizaldean echera. Jan ta edan ederki, eta itz batean, nai bezela.

Aurreko zapataria berriz—jarraitu zuen esanaz—goizeko lauretatik gabeko amarrak arte beti lanean, jateko duin beta doi-doi artzen duela, artazala naikoa jateko ezueta bere emazte eta echekoentzat. Eguia da, gure echekoandrea ona dalako, bial; izen diozkala lapikondoren batzuek baino au ezpalitz, ¿zer izango litzake zapatari eta bere echadiaz?

—Beste echekoandre on bat Jaun-goikoak sortuko lukela.

—Baino ¿ondo deritzazu, gure señoritoa ain ondo bizi dalarik, zapataria ain gaizki bizitzeari?

(1) Monsieur Dubillat, obispo de Quimper, ha aconsejado á 31 párrocos privados por Combes de sus asignaciones, para que continúen predicando en lengua bretona en todos los pueblos donde no entienden el francés.

—¿Eta badakizu zuk zein obeki bizi dan bi oien artean?

—¡Jakín bear eza! *Señoritoa*.

—¿*Umore* ona izan oi du zuen *señoritoak*?

—Ori ez; oso errea da ortan, beti piper miña bezela.

—¿Jatekoa aitzakitzen du?

—Ori bai. Zer jan ezin asmatu du.

—¿Eta denbora?

—Eman eziñez ernegatzen.

—¿Eta zapataria *umore* ona izan oi du?

—Onenetakoa.

—¿Jatekoa aitzakitzen du?

—Beñ ere ez. Gure *señoritoak* eperak baino gogo obeaz jaten du artazala.

—¿Eta denbora?

—Igarri gabe dijoakio lanean.

—Beraz ¿nor da bi orien artean obeki bizi dana?

—¡Orisse da ba!...

—Zuk ¿zer dezu naiago, *umore* ona diru gabe ala dirua *umore* on gabe?

—Nik ba... dirua *umore*... onarekin.

—Baino zuk jarri dezu *konparazioa* zuen *señorito* ta aurreko zapatariaren artean. Orain bada esan zadazu; ¿zer nai zenduke izan: *señoritoa* ala zapataria?

—Arraie arraiea; *sosolisto* baino ere *listoagoa* zera zu, *promal* esateizut; eta bi egun barru erantzungo dizut.

III

Puesñor, ausse dek komeria. *Señoritoa* gaisso, *medikuak* eta *bolikak* ugari, baino ez apaizik ez eta Elizakorik; beti obekisseago, guezurra ta berriketa, eta azkenik ill, zakurra bezela. Ezin zioten *entierro* andi ta ederra. Bazan an *kochia*, arguia, soñu ta apainduria, baino Agustín etzegoen *satispaziaz*, *¡quituste onbre!* Egundaino meza bat entzun ez, erregu bat eguin ez; *konpesioak lo mismo*; eta ill, zakur bat bezela. ¡Ai, ai! Aita Santuaren *pasaporte*-ren bat eraman ezipadu San Pedrorentzat, baldin gure amak dion bezela, bakarrik *obra* onezko *pasaporte*-ak balio badute beste alde artan... ¡um! *¡Malo malo señorito!* Erruki *tiene* yo.

IV

Ara berriz orain zapatari guizajoa gaisorik. *Medikuak* lenengo ikustaldian agundu diozka Elizakoak, eta gogo onez artu ditu; pozik dago itzetzeko; zerura dijoa zuzen zuzen; bukatu dira bere nekeak lurrean, eta oien saria artzera dijoa laster zeruan beti-betiko zorientasunean. ¡Ai! Jaungoikoaren arpegiak ikustera! ¡Maria bere ama maitea lastantzera! ¡Ai ura zoriona! ¡Agur nere emazte ta ume maiteak! Zerutik lagunduko dizuet, an ichedongo dizuet; agur...

Auek izan ziran bere azkeneko itzak eta ill zan. Bost lagun bakarrik ziran bere *entierroan* eta au *akaban* zan berealako batean.

V

Ezin zuen begurik batu gau artan Agustín. *Sosolisto*-ren arrazoiak

etzuten albeste betetzen nola bere amarenak, baiña ezin aldendu zituen bere gogoraziotik *señoritoa* ta *zapataria*. Beren bizitzak etzituen *juzgatu* nai; baino eriotza askoz ohea zan zapatariarena; onek etzuen *pasaporte* bearrik; besteak berriz izango izango zuen lanik asko *pasaporte* ta guzi ere zerurako *puerta-pasar* eguiten, zergatik eze an bertan ere omen dira mutill ernaiak. Bai nozki.

Onetan loak artu zuen, eta asi zan amesetan. Guizategui edo sala bateau ikusten zuen guizon bizarzuri bat. Zan Jueza, eta zegoan eseririk. Aurrean guizon arpegi alaidun bat zutik. Irriparre eguiten zion Agustín, baino eziñ gogoratu zitzaion nor zan. ¡A... bai! Zapataria zan, bere mailluka eskuan zuala. Idiki zuen liburu bat Juezak, eta irakurri zituen zapatari guizajoak lurrean igarotako neke ta atsakabeak, issuri zituen izerdi tanto ta negar malkoak, guziak pazientziaz eta Jaungoikoaren izenean eramanez; baita ere irakurri zituen bere eguite edo *obra* onak, au da, meza, konfesio, komunio, errengu ta gainarakoak.

Orduan jailki, eta besoa luzaturik, esan zuen Juez berak; «Eman bekio Praisko zapatariari bere merezia.» Esan beñ laster jechi ziran zerutik millaka aingueruak, koroe guziz eder bat zekartela, jarri zioten buruan zapatariari, eta au, eguzkia baino arguiago biurtzen zala, aingueruak beñ eder, igo zan beren erdian odeietan gora zoiñu ta erezi edo kantu alaien artean.

¡*Lástima!*— zion Agustín— agurrik ezit eguin. Baino mailluka urasse utzi baliit *sikiera*. Ala ta guzi ere oso pozik zegoan, zergatik zeukan zeruan adiskide bat.

¿Nor da berriz Juezaren aurrean dagoana? ¿*Señorito Kalisto*?... Berbera; ¡ai, ai, ai! lenchoago etorri baltiz, zapatariaren *paje* bada ere... baino ¿orain? eta ¿bakarrik? Emango dizu bizarzuri orrek.

Asten da Jueza liburua irakurtzen; eman zizkion ondasunak, osasuna, edertasuna, jakinduria eta gainarako guziak nai-ala. ¿Eta zertarako? Gaiztakerietan ondatzeko.

—¿Ala da?— galdetzen du Juezak, —Jauna; eguin nituen limosnak— erantzun zuen Kalistok.

—¿Limosnak?— esan zuen bazter batetik guizon beltz batek— Askok baliotzue zuri pekatuan bi beguietarañ sarturik zaudela eguintako limosnak. ¡Ajajajai! Ederki eman ere.

Issilldu zan Kalisto eta esan zuen Juezak: «eman bekio oni bere merezia.»

Agustín etzekien nundik eta nola baino an aguertu zan deabru talde aundi bat, bere adar beldurgarri eta atzapar zorrotzaz, burni gorituzko kakoak eskuetan zituztela, saltaka ta karresika, eta egundoko erinen kakoakñ artu eta lurrean tatarraz eraman zuten sua ta kea zeriela Kalisto guizarajoa. Aditu zan trumoe zartada

izugarri bat, idiki zan lurra eta guziak irentsi zituen.

Emen esnatu san Agustín gurea, oe burruan izerdi pitzetan, eta beldurrez bera ere lurperatu otezan.

Orduanche sinistu zuen Agustín beartsuedo *probrea* zorionekoak izan zitezkeela. Bi gauza gogoratzen zitzaizkion zapatari zanari adituak:

LENENGOA: Bakoitzak bere izerdiaz bustitako artazala zein gozoa dan bakarrik daki jan izan duenak.

BIGARRENA: Erderaz gaizki eguitea baino ohea da euskeraz ondo eguitea.

Oiek biak ere sinistzen zituen, eta ala egun artan azkena eman bear zien bere erdera mordoilloei.

VI

—Seme: igaro dira zortzi egun, eta bi egun barru erantzun bear zenidana ezitazu oraindik erantzun.

—¿Zer galdetu zenidan ba?

—Ia *señorito* ala zapatari izatea zenduen naiago.

—Erabakia daukat zapatari ikas-tea, eta zapataritzan nere oguia irabaztea.

Amak nai zukean beste bizipide edo *oficio* bat artzea, baino alperrik.

Milla aleguin eguin ziozkan *sosolisto* ere bere ondolik ez aldentzeko, baino erantzun zion:

¡*Ai sosolisto sosolisto!*

¿*Sabes usteres yo que a visto?*

Jues con libro erregistro

Arriba Praisko, abajo Kalisto

P. M.

ICHASOARI⁽¹⁾

(Nere lagun itzaltzen Xale Anasolo abadeari)

Zeinbat bidar zure ertzetan

Iehaso itzalgarria

Zure izate andia

Egoten naz gomutetan!

¡Zeinbat bidar bare aldian

Ikusi zaitut nik pozez

Ta zeinbat bidar bildurrez

Ekaitz ikaragarrian!

Guizona leguez dituzuz

Pozak eta naibagueak,

Negarrak eta barreak

Zeuk bere eguiten dozuz,

Baita ekaitz itzalean

Eurak lez asarraturik

Jarten dozuz azpiturik

Dabiltzazunak ganean.

¡Eta igaro nigandik

Naita igaro urtiak

Zer eben nire beguiak

Ikusi beñ arriturik!

Eztauka inoz aazturik

Ni jaio nintzan erriak

Noz berroguetaz semiak

Gueratu ziran itorik!

Barrez zengozan goizean

Guizon baketsue leguez;

Arratzaldian aserrez

Bertatik jarri zinean;

Eta zeure aserrean

Nire errihu maitia

(1) Gomutaten dan larunbat Guren eguna Elanche-ben.

Jarri zan baltzez jantzia

Ume zurtz baten antzean.

Belaunbiko kai gainean

Egozan zaar ta gazteak,

Zugan ebezan maiteak

Estuteko besartean;

Ama Altsuen aurrean

Baita eleizan besteak

Larri sotíñez beteak

Negarrezko arrenean.

¡Aita! ziñoen umeak

Negar chilioz beterik;

Soñekoak urraturik

Dearrez ama maiteak;

Arreba ta emazteak

Zein da leguez zoraturik

Biurtze ebezan larrik

Zeruruntz euren beguiak.

Zein da onek ikusirik

Erruki baziñan leguez,

Jarri ziñan guero bakez

Aserrea aldendurik;

Baiña, gorpuakin beterik

Illteguiaren antzean

Euki ezarren gainean

Lurrean leguez obirik.

Ezteutsut nik gorrotorik

Jakitun askon antzean

Naita zaitut erechian

Ikusten erruz beterik;

Bada eztaust besterik

Nire gomuta argalean

Illuna bada gaubean

Eguna dala arguirik.

Mendi ta zelaietatik

Zugana doaz ibaiak

Zugana negar guztiak

Zeintzuk datoza zeugandik.

Nai neuke jakin bakarrik

Kentzen dozuzan biziak,

Etedirean zeuriak

Edo badaben ordainik.

ERRENTERIA-TAR GORGONIO.

Bermeon arrantzale eztreanai

Guei onen beste alde baten dago AKULU-BI-k diñoana or zerbait euren buruari derichoenakaitik. Dana dala erdera euren artean.

Irakurkizun au eguiten dagoanak bere, erechi ori atera eban Bermeotik igazko urtean beñ egon zan baten; baiña egun bat bakarrik igaro eban bertan, da uste eban etzala nai-koa, erechia ziurtzat eukiteko. Orain AKULUK diñoskuna ondo dator berak an ikusi ebanagaz.

Bermion dauke jaunchu bat, Amarratza derichona; onen alde dagoz beste jaunchu-kuma pillo bat, Casa-Camiño, Judaski, Ankandi, Eperdikarea, Ardan-maissu, Saguchua, ta besteak, aldi bateko Tertzadunak (1) grazia andiaz erabilten ebazanak. Onehek, jaunchuaren aldekoak atera eraguin eben Bermeoko illerri edo ortusantutik ango lagun batek bere echekoentzako obiedosepulturaneuskeraz ipiniriko arria. Eguite onetan da beste batzuetan be bai, jaunchutarrak erakutsi dabe euskereaganako gorrotoa; gorroto ezaiña euskaldun jatorria daukeenetan.

(1) ¿Nun o'oda bera?

Erriko lagun asko jarri jakon aurrean Jaunchu orreri bere gaiztake-riakaitik, eta guerra garratza eguin deutsee ordutik ona, ta ichuraz gaurtik aurrera be ibilliko jakoz. Ondo dago; ta gueuk be lagunduko dogu beti euskereari guerra eguiten deutesenai guerra emoten; *euskerea* da gure banderea.

Orain artean leguez jarraituten badabe Jaunchuaren arerio edo enemiguak, ausiko dabe berak eta bere lagunak euren buruz (1) daukeen almena edo poderea, ori bai. Baiña eurrak gura ebena, au da, Bermeoko uri-euskaldun garbia erdaldundutea, ez. Eurak zapalduak izango dira; euren gogoa, euren naia, aurrera joango da. Personeari berari bakarrik guerra eguitea ezta gauza; persona orrek daukan erechi edo oponiñuari, bere dotriñai ekiñ bear jako. Beste gauza askoren artean *euskerea* galdutea nai dau? *Euskereari*, *Euskalerriaren* arimari edo espirituari, *Euskalerria* ondiño bizirik daukanari, eguiten deutso Jaunchoak golpe? Bada, euskereari eutsi; *¿zelan?* Beste bide batzuk idigui artean gueure ezpanetan erabilliaz; premiñarik eztagoan artean erdereza alde batera baztertuz; esanaz bakarrik ezeze eguiñenakaz gueure biotzeko maitetasuna erakutsiaz, jaunchutar sapuak gorroto dabeen euskera ederrari. Ez aztu, biotzean ugari daukana jatorkola aora guizonari.

Guerra gogorra eguin Jaunchuari, euskaldunen kontrakoa dalako, ta guero erderaz eguin beti korbata bat idunean euki ezker, alkar ondo ez-tatozan gauza bi dira. Esan leike lenengo gauzea ezala besterik achaki bat baiño; esan leike echakola guerra eguiten euskaldunen kontrakoa dalako, bere lekua arrapatearren baiño. Orretara, Amarratzaren kontrarioak direala uste izango dabe, ta oker dagoz; bere alde dabiz.

Bermeoko arrantzale maiteak, esan eikezue Amorrutz-kumia dala or zuen errian beti erderaz berba eguiten dabena, nai ta berak esan ezetz, Surluzen arerioa dala. Izan leike onen personearen kontrarioa, baiña onen uste edo erechi edo oponiñoaren aldekoa da.

BLOA.

IPUÑ-ANTZEKO GUERTAERA BAT

New-Orleans-ko seme bat, Nicolls jenerala, begui ta istar ta beso-bakarra zan; ta au gora-bera gogaldi oneko guisona. Sarri bere adiskide ta lagun artean kontaten eban Mobiloko urian jazo jakon guertaerau.

Ostatura eldu zanean, guelaritzat (2) mutill baltz bat izentau entsen. Etzatorduan, mutilla, oeari eraguin da guero, beste zereguin batzuetara edo lotara edo al ebana eguitera joi-

an, da Nicolls-ek:—«Sam, esan eutsan, kenduidak ia istar au.»

Mutill guizajoa konkorturik guel-ditu zan.

—«Istarra zelan kendu ezalda-kik? Beguiratuik, urrengorako ikas-teko be.»

Ta guzur-istarra kendu ta oialean bastu bazu eguinda kukan sartu eban.

Mutilla gabon esanda kanporako egoala, Nicolls-ek ostera be esan eutsan:

—Sam, kenduidak beso au oraiñ.

—Jauna, nik ez; nik ez jauna. Neure bizi guztian eztautzat nik iñori orrelango gauzarik eguin, erantzun eutsan zurturik Sam-ek.

—Eztok ba gauza gacha; beguira-tuik ia.

Ta istarra baizen erraz kendu eban guzur-besoa ta oial baten ondo batu ta kukan sartu be bai.

—Onezkero begui bat kendu bear ioadat, Sam; ona zelan-esanda, gu-zur-begui berarizko ontziehu baten gorde eban.

Mutilla gueroago ta arritongo ego-an; biotza, bildurren bildurrez bula-rretik igues eguin nairik, zarataka eukala esan zeikean, da alde eguin eban.

Sartu zan oean Nicolls, da irribar-rechu bat eguinda, mutillari barri-ro dei eguin eutsan.

Aguertu zan mutilla. *¿Nok* esan zelango ikarea artu eban, jeneralaren asmoa entzundakoa?

—Sam, kenduidak orain burua.

Sam-ek au entzueran, guelako atea isteko bere arti barik, arin aringa ugazabagana joanda, arnasoska esan eban:

—Jauna, guison bat dago 48-garren guelan bere burua zatika zati-ka illten.

Gauzarik asko baiño naiago guen-duke Nicolls jeneralaren gogaldi ona beti euki.

GURE ESKUTITZAK

Zarauztik

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Nere jaun eta laguna; IBAIZABAL-en 55 garren gueian irakurri det esku-titz bat Tolosan eguiña, Izengordea bere ziasku edo firma duala, zeinetan eseten duan nik bialdu niola esku-titz bat Tolosako *Vicario* jaunari, baiño etzetorrela ondo nere ziasku edo firmarekin, eta bi lagun arte bear zuala izan konpondua; ondo da. Ez nuen asmorik, ezta igaro ere nere adimentuan eskutitz ori aipatzea, baiño nola esaten baituan Izengordeak eguite modu orrek illunpetan utzi di-tuala, nai det esan zergatik zan egui-te modu ori. Biotza samintasunez be-terik artzen det nere luman Tolosa-ko *vicario* jauna, zergatik dan jakin-tsua, ona eta euskalzale benetakoa, erregutzen diot arren barka zaidala nere ausardi edo lotsagabekeria.

Eznago ziur, baiño nere ustez Abenduaren azkeneko eguna edo urte-zaar bear zuan izan, eta elkar-ganatu guñan lagun euskalzale ba-tzuek; bat guenduen apaiza. Nola bait eskribitu bai guenduen aurre artan Tolosako apaiz jaunaren erdara-ganako zeukaten aurretaren gainean, gueren itzaldia asi zan berangatik, eta nik ezin sinistu nuen Guipuzkoa-ko fueroen erriburuko apaiz jaunak esaten ziraten beziñ erdalzaleak zira-nik, eta ontan gueren artean zegoan apaiz jaunak esan znan:—Eskutitz bat bear diogu bialdu Tolosako *vicario* jaunari; eta esan guenion guk eztaukagu betarik, bedorrek eguin beza. Ala eguin zuan eta nik ezarri ziasku edo firma; orra bada esan nola konpondua izan zan eskutitz ura.

Gaiñera esaten du, bere iritzian, Bloa aurreregitu dala lan ontan baldin nere berririk bazuan; bada nik esaten diot Bloak ezekiela eze-cho eskutitz orretaz, eta etzuela ja-kingo ere Izengordeak bere eskuti-tzan jarri espazuan. Ondoren esaten du nere galdeari erantzun ziola To-losatik Sorterritar batek, eta ezin le-zakela esan berak diona Jaungoikoa-ren legueko zortzigarren aguindua-rekin asarratu gabe; ontan uste det Sorterritar orrek berak erantzungo diola. Guero esaten du eguia dala errosario ta bederatziurrenak erde-raz esaten dirala; ori zan, Izengorde jauna, nik galdetzen nuena, zergatik ezin sinistu nuen Tolosan apaiz jau-nak erdararekiñ an itzutuak zeude-nik; nik Tolosar asko ezagutu izan ditut, eta gueienak euskaldun onak, *¿nola* bada nere adimentuan igaro bear zuen erdera oien artean orren aurretua egotea?

Baita ere dio Izengordeak, asko, ichusitzen badu apaiz euskalduna gauzak eguiteko modu onelakoak, guchiago edertzen du misioak euske-raz ari diranean, eta lautatik iru er-daraz eztauten jendeak diranean; bada nik esaten diot, ez lautatik iru ezik, ogueitik emeretzi Tolosan mi-sioetan biltzen dan jendearen artean izaten dala erdaraz itzeguiten edo aditzen eztutenak.

Banekian bai, Orkaizteguiko Pa-trizio Antonio jauna, zein dan Tolo-sako *vicarioa*, euskalzalea ezik bene-tako euskalduna zala; orregatik ezin sinistu nuen bere lagun apaizak er-dalzaleak ziranik, edo erdaraz meza ondoko avemariak, errosario, bede-ratzi urren eta onelako erregu edo otoitzak erderaz eguiten ziranik. *¿Zeinbat* samin eramaten otedu Or-kaiztegui jaunak! Poztu bedi, jauna; gu ere bai bedorrekian bat, Izengor-deak dionez badira apaiz gazteak len erderaz meza ondoko avemariak esa-ten zituztenak, aurrerantzean gure euskara garbi doatsuan eguingo di-tuzteia itza eman dutenak, eta bedo-rrek nai badu errosario santua ere bai.

Lenago ere esan izandu det nik,

apaiz jaunak asko maite ditudala, eta berangatik zerbait esaten badet, da zergatik gure euskararen izatea da-na ez bada ere gueiena beren gain dagoalako.

JENARO ELIZONDO.

Ilbeltzaren 20.^a

ERRENTERTIK

Joandan igandean kantatu zan be-rriz euskerazko opera Pudente: beti bezela ederki oso.

Egilleak topatua izan bear dute ope-ra orren galduta zegoen parte bat, eta emengo gazteak artu dute asmoa ondo ondo ikasi eta opera osoa kan-tatzia garizuma ondorean.

Orkesta chiki bat ere ekarriko da Donostitik.

¿Ez ikaratu mutillak, eta seguitu aurrera bildurrik gabe, bada proba-tu dezute jende musika asko daki-tenan aurrean erri koskorretan ere badiarala kantari onak!

Gabeero ari dira gaste oriek eus-kerazko iru lancho ikasten datorren illean eguiteko biltokian.

Seguru nago gendeari gustatuko zaizkala eta etzaiola damutuko sarre-rako chartela bi erreal pagatua.

Ikusten denez, gendeari etzaio be-realakoan gure itzkuntza maitea az-tuko, erri guzia euskaldunak ez di-ran gendez betetzen asi bada ere.

Bi burni bide eguitera gendia erruz etorri da onera, eta eusdaldunen artean bezela onak eta charrak ba- dira ere, azkenekoetakoak izango dute noski gallendea.

Gabaz kalei-kale or ibiltzen dira askotan, emen inoiz entzungo etziran bezelako kanta itsusiak kantatzen-*¿Jango*ikoak nai dezala lenbailen burdi beide oiek bukatzia nergarga-nizko egunen bat emen ikusi baña len, zergatik batzuek bai omen dira oso panparroiak eta euskaldunai bur-la eguiten diotenak!

Erriko aguintariak badaukate lana baldin beren eguipidea bear bezela nai badute kumplitu.

ENRIKE ELIZECHEA

Bermeotik

Lengo astean Bermiotik artu guen-duen eskutitzetik ateraten doguz urrengo esanaldiehuak:

«Erreguen egunean erriko aguin-tariak juan zirean erregueak anchi-ña juramentu eguiten eben elizara; eguin eban sermoia abade arimazai-ñak euskeraz da policho eguin bere. Arrasteian emon jakon amaiera edo akabua jai guztiai erderazko irakur-aldi bategaz.

Konbentuan egon da irugarren or-diako elizjai edo funtziaua, Ume Je-susen kantak erderaz da sermoi polit bat euskeraz. Ederto egon zan gure Frai Antonio; aurrera.

Koruan erderaz kantetan egon zi-reanean beguiratu neban elizan er-

(1) *Personalmente* esan gura dot.
(2) *G. elaria*=*camarero*.

keldunik eteegoan; garau bat bere eneban ikusi (1).

Entzun dot andra bat esaten, zegaitik botaten eztabeezan euskerazko liburuak euskeraz eguteko elizako gauzak; orretara euskeraz eguingo lichekezala. Onak be nundik edo andik urten dau.

Bermion zer-edo-zer buruari derichon guztiak eguiten dau erderaz; panaderu edo oguiguinen seme-alabak, denderuenak, pilotuenak, makinistenak eta edozein ofizio-ko guztiak panparroikeriz; emen euskera eguiten daben jentea da arrantzalea.

Nik eztiñotzat emen dagozan danak imini bear direala, baia bai akulu apur bat ibilli bear dala.

Errenkuladachu bi baiño ezpada be asteen asteen IBAIZABAL-ek expadak, inók eztotzo kasorik eguiten, da zer-edo-zer Bermeokue badakar, guztiak dabiz bere eske. AKULU BI. (2).

IZKIRIMIRIAK

Fernando Amezelarra ta Donostiarrak

Zijoala Fernando astochu batekin arto zorroz zamaturik, inguruko ardantegui batetik aurreratu zitzaizkan donostiar bi chit umorekoak, eta

(1) Akulu, eliza ori jjausteko moduan dago?
(2) Oñgoan asko laburtu deusut zoure eskutitza, bera aituteko bere larri ibilli nazalako. Aakenean diñozunoz akulu barik ezin dira bizi Bermeon arrantzaliak ezirean; baldin ba aste guztietan orko barri, ta zuk ortik zirri ta guk ometik zirri, erabili bear doguz erri orretako erderazale guztiak. Erderazaleak bakarrik, ta, Akulu?

Fernandori galde eguin zioten onela:

—Fernando.

—¿Zer nai dezute?

—Baldiñ al badu, mesede bat guri eguitea nai guenuke.

—¿Zer da bada?

—Ekarri degu bi lagunak bagoi aundi bat beterik gatzarekin eta onei sortu zaizka pizti edo arrak, eta plaga ori ateratzeko zer bait erremedio emango otelezakean.

—Nik eman nezaken erremedioa da, mandoaren eznea.

—Baiño manduak ez du eznerik; guizona.

—Ez eta ere gatzak arrik ez dit neri donostiarrak eguingo farrarik arri, astoa.....

Eta gueratu ziran donostiarrak lotsaturik.

AOKOZEL.

Eztaikit zein erritako eztaikit zein kaletan, eztaikit zein agura egoan eztaikit zein ochetako atezain. Berak igarri barik iguizagaisoa! adarra josten (1) eutsen umerañoko guztiak. Egunean egunean itanduten eutsen:

—¿Zeinbat da utsik dagoan denda orretako egonsaria? (2).

Eta berak beti erantzuten eban:

—Ultimoa sei oguerleko illean, bestela amar oguerleko.

—¿Alberto!

—¿Jauna!

(1) Batzuk *idea arri* esaten dabe; baiña au erderakadea da. Adarra jo esaten da euskera onen.
(2) Egonsaria edo *alquillerra*.

—Bigar goizeko bostetan *coche*-ra joan bear det eta esna nazak lauretan. ¿Aztuko otezak?

—Ez jauna. Baiño oe-ondoko chiliña gogotik jo beza bedorrek, eta be-realasse naiz ni bedorregana.

Adiskide biren artean:

—A mutill ¿Pachiren barririk badaukak? Bere billa naiabik aurkitu ezin dodala.

—¿Pachiren guizajo andia!

—¿Ezer jazo al iakak?

—Bai, ta ez guichi; errukitu leitek arek ezbearraz.

—¿Zer izan dok ba?

—Lengo asteen nire emaztea ta biak iguesi eguin edo eskapau joian alkarregaz echakiat nora. ¿Guizajo errukarria! ¿Echakik ak nogaz joan dan!

IGARKIZUNAK

I

Ardiak eguiten dau

nire *lenengoa*;

bi-iru egon oi da

diruik eztaukana;

bat-bi mendietako

egazti ichusia;

guzti motza da gure

gaurko nagusia,

bere azpian issillik

bizi da euskalduna.

ZIGARRO-ZALEA.

II

Zur R iola

IRIONDONEKO BEZERUAK.

Lengo asteko en epaiak: *lenengoa*, *Emea*; bigarrena, *Zumarrean zozua*. Bien epaiak baldin ditu *Iriondoneko bezeruak*, eta bigarrenarena *Aokozelek*.

GURE SUSKRIZIÑOK-BATZAILLA

BIZKAIA

Bermeo, José Antonio Zabala; *Lekotia*, Julián Zarreta; *Lezama*, Prudencio Arrieta; *Plencia*, Bernardino Sierra; *Mungia*, Eustasio Bilbao; *Marina*, Felipe Eizaguirre; *Durango*, Roberto Soloaga; *Ondarroan*, Auri; *Iñio Echevarría*.

GUIPUZKOAN

Donostia, Zacarias Leizaolaaren alarguna, 17, Loyola, liburutegia; *Aspitia*, Salvador Bengoechea; *Bergara*, Francisco Oyanguren; *Tolosa*, Baleriano Mokoroa; *Irún*, Guillermo Iguaran; *Deva*, Esteban Egaña; *Zumaya*, Pedro Ignacio Aizpurna; *Zoraua*, Jenaro Elizondo; *Oñate*, Fermín Bengoa; *Mongra*, gon, Antonio Kerejeta; *Eibar*, Julián Odriozola; *Renteria*, Gabriel Echebeste; *Pasaia*, Juan Valverde; *Archañabalan*, Francisco Galdós.

LA EDITORIAL VISCAYA derfichon moldagintzas
Gran Via, 26 eta Ledeña, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean
Erdalerrian 6 „ „

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Asteen Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSE ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa
3.º „ „ 0,20 „
4.º „ „ 0,15 „

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak